

Eläkeläiset ry 60 vuotta -tapahtumasarjan

YHTEISLAULUTILAISUUDET

Juonnot

1. Hyvät ystävät, lämpimästi tervetuloa Eläkeläiset ry 60 vuotta -tapahtumasarjan yhteislaulutilaisuuteen.

Tämän tilaisuuden järjestäjä on _____ (yhdistyksen nimi)

Tänään laulamme sikermän suomalaisia ikivihreitä eri vuosikymmeniltä

Laulun lomassa kerromme muutamien sanojen suomalaisen eläketurvan kehityksestä ja Suomen ensimmäisen eläkeläisjärjestön, vuonna 1959 perustetun Eläkeläiset ry:n synnystä ja toiminnasta.

Ystävät, nyt on laulun aika, lauletaan sivulta 1 Kalliolle kukkulalle.

2. Suomalaisen eläkeläisyyden tarina, eläkeläisyyden sellaisena kuin me sen tänään ymmärrämme, on oikeastaan vielä aika lyhyt.

Kieli kertoo hyvin menneiden vuosikatojen asenteista: Suomessa säädettiin 1879 vaivahoitoasetus. Vaivaisia olivat vanhukset ja muut työkyvyttömät, siis yhteiskunnan kaikkein köyhimmät ja avuttomimmat.

Pohjoismaissa eli sangen pitkään sellainen käsitys, että huolenpito vanhuksista kuuluu ensisijaisesti perheelle ja suvulle.

Lauletaan sivulta 2 Anna mulle tähtitaivas.

3. Suomessa järjestettiin ensimmäiset eduskuntavaalit vuonna 1907.

Silloin alettiin ensimmäistä kertaa viritellä ajatusta työkyvyttömyysvakuutuksen ulottamisesta koskemaan kaikkia toisen palkollisena olevia.

Oikein komiteakin laitettiin pystyyn, mutta mihinkään käytännön ratkaisuihin ei päästy.

Itsenäistymisenkään vuonna 1917 ei vionyt asiaa eteenpäin, vaikka sitä edelleen puitiin komiteassa ja työkyvyttömyysvakuutuksesta tehtiin 1920- ja 1930-luvuilla eduskunnassa useampia aloitteita.

Työkyvyttömyysvakuutusta ajava työväenliike oli tuolloin vielä liian heikko: maatalousvaltaisessa Suomessa eli vahvana usko siihen, että valtion ei tule sekaantua talous- ja sosiaalipolitiikkaan.

Lauletaan sivulta 3 Kulkurin valssi.

4. Vuonna 1937 Suomeen säädettiin ensimmäinen kansaneläkelaki.

Se henki vielä vahvasti menneen maailman ajattelutapaa: jokainen vakuutettu maksoi vakuutusmaksuja kansaneläkelaitoksessa olevalle henkilökohtaiselle tililleen ja kattoi näin henkilökohtaisesti pääosan tulevasta eläkkeestään.

Kaikkein vähävaraisimmille maksettiin valtion ja kuntien varoista lisäeläkettä.

Laki tuli voimaan vuoden 1939 alusta, mutta sota ja sen jälkihoito vaikeuttivat lain toimeenpanoa: ensimmäiset työkyvyttömyyseläkkeet myönnettiin vuonna 1942 ja vanhuuseläkkeitä alettiin maksaa vasta vuonna 1949.

Lauletaan sivulta 4 *Uralin pihlaja*.

5. Vuonna 1937 säädetyn kansaneläkelain puutteet tulivat pian selviksi: sen ulkopuolelle jäivät ennen vuotta 1884 syntyneet ja ennen lain voimaantuloa työkykynsä menettäneet.

Eläkkeet jäivät monen kohdalla myös mitättömän pieniksi koska eläke määräytyi saajan suorittamien vakuutusmaksujen mukaan.

Miten vanhat ihmiset sitten ratkaisivat toimeentulonsa 40 ja 50-luvuilla?

Joka kolmas yli 65-vuotias oli vielä töissä, kun eläkkeet ja syytingit toivat pääsiallisen toimeentulon vain joka neljännelle.

Ja kun töitä ei ollut ja eläke ei riittänyt, piti monen turvautua köyhäinhoitoon.

Lauletaan sivulta 5 *Muurari*.

6. Eräs pitkän ja raskaan työrupeaman tehnyt 83-vuotias muurari aprikoi vuonna 1950:

”Ennen sotia näyttikin vielä siltä, että elämämme ehtoo on turvattu. Olimmehan saaneet säästöön sievoisen summan, jonka avulla kuvittelimme voivamme viettää huolista vapaata elämämme iltaa. Sota ja infaatio veivät säästöt. Olen yrittänyt tehdä tyätäkin viimeiseen saakka; vielä 81-vuotiaana muurasin uuneja, mutta sitten iski sairaus, josta en enää tunnu toipuvan.”

Niin vajavainen kuin eläketurva alkuvuosina olikin, herätti se kuitenkin vanhat ihmiset kokemaan itsensä yhtenäiseksi ryhmäksi. He alkoivat ryhmänä kamppailla kansaneläkelain uudistamisen puolesta.

Ensimmäisinä lähtivät liikkeelle kansaneläkelain ulkopuolelle jääneet ennen vuotta 1884 syntyneet vanhukset.

Lauletaan sivulta 6 *Toivotaan, toivotaan*.

7. Vuonna 1950 Helsinkiin kokoontui eri puolilta maata ennen vuotta 1884 syntyneitä vanhuksia käsittelemään eläkelakien ulkopuolelle jääneiden asemaa.

Väkeä tuli Lieksasata, Kytäjältä, Urjalasta, Tampereelta, Järvenpäästä, Pusulasta, Punkalaitumelta, Lappeenrannasta, Vihdistä ja Helsingistä. He olivat omien paikkakuntiansa tilaisuuteen lähettämien vanhusten toimikuntien edusnaisia ja -miehiä.

Koolle saapunut joukko piti kohteluun epäoikeudenmukaisena.

Pakilalainen Emma Jokinen kommentoi ikäryhmänsä jäämistä eläketurvan ulkopuolelle seuraavasti:

” Me olemme niitä, jotka olemme tehneet kaksi kertaa pidempiä työpäiviä huonolla palkalla ja vailla minkäänlaisia loma- tai eläke-etuja, mutta kuitenkin aina työskennellen siinä toivossa, että maailma muuttuisi paremmaksi ja kaikille ihmisille avautuisia mahdollisuus ihmisarvoiseen elämään. Nyt me olemme vanhoja ja meidät on unohdettu.”

Lauletaan sivulta 7 *Satunmaa*.

8. Kesän 1950 vanhusten kokous saattoi kokemansa epäoikeudenmukaisuuden edustakuntaryhmien ja hallituksen tietoon.

Kirjelmässään he vaativat, että eläkkeen tulisi olla 5000 markkaa kuukaudessa, kalliimmilla paikkakunnilla 6000 markkaa.

Varmimmaksi vakuudeksi saman vuoden elokuussa vanhusten lähetystö kävi vielä muistuttamassa pääministeri Urho Kekkosta vaatimuksistaan eläkelainsäädännön muuttamiseksi.

Ponteva toiminta tuotti tulosta: lokakuussa 1950 eduskunta toivoi hallituksen valmistelevan esityksen eläkelakien ulkopuolelle jääneiden vanhuudenturvan säätämisestä. Asia oli myös vahvasti esillä vuoden 1951 eduskuntavaalikampanjoissa.

Toiminnan tulokset kannustivat vanhuksia eri puolilla maata jatkamaan kamppailua. Seuraavaksi esille nostettiin vanhusten asumisen puutteet ja vaatimus ilmaisesta lääkinta- ja sairaanhoidosta.

Lauletaan sivulta 8 *Käymme yhdessä ain*.

9. Eri puolilla Suomea toimineet vanhusten toimikunnat vaikuttivat osaltaan siihen, että eduskunta säätöi vuonna 1956 uuden kansaneläkelain, joka astui voimaan vuoden 1957 alusta.

Kansaneläkkeen käsittely voimisti selvästi vanhusten organisoitumista eri puolilla Suomea. Vanhusten toimikuntia oli jo 53 paikkakunnalla kun syksyllä vuonna 1959 kansaneläkelakia jälleen uusittiin. Syksyn mittaan toimikunnat järjestivät yli 40 tilaisuutta kantojensa esille tuomiseksi.

Joulukuussa 1959 kutsuttiin Helsinkiin koolle koko maata käsittävä eläkeläisten kokous ja tuossa kokouksessa perustettiin oma järjestö, joka kokosi yhteen vanhusten toimikunnat:

” ... tilapäiset toimikunnat eivät enää riitä. Pulmakysymysten ratkaisemiseksi ja eläkeläisten oikeuksien jatkuvaksi valvojaksi olemme tänään perustaneet oman kansalaisjärjestön. Tämän järjestön perustehtävä on toiminta riittävän kansaneläketurvan puolesta.”

Lauletaan sivulta 9 *Sininen uni*.

10. Kun eläkeläiset ry:n perustaminen oli osa kamppailua kansaneläkkeen tason parantamisesta, oli luonnollista, että järjestön varhaisvuosina toiminta keskittyi samaan tehtävään.

Sitten kansaneläkkeeseen vaadittiin tasokorotuksia ja myös lakiin kirjattuja indeksikorotuksia. Järjestön tavoitteena oli, että yhdenkään eläkeläisen ei tarvitsisi turvautua huoltoapuun. Vuoden 1965 alusta jokaiselle kansaneläkkeen saajalle voitiinkin myöntää apu- tai hoitolisää ja kaikkein heikoimmassa asemassa oleville kansaneläkeläisille tukilisää.

Lauletaan sivulta 10 *Oi niitä aikoja.*

11. 1960-luvulle tultaessa Eläkeläiset ry kampanjoi yhdessä jäsenyhdistystensä kanssa halpojen vuokra-asuntojen rakentamiseksi ja asumistuen maksamiseksi vanhuksille.

Esillä oli myös sairausvakuutuslain uudistamisen tarve: järjestö puolusti sairausvakuutuksen toteuttamisessa yhtenäistä vakuutusjärjestelmää erillisten sairaskassojen sijaan.

Syksyllä 1962 silloiselle Rautatiehallitukselle tehtiin esitys eläkeläisalennuksista rautatiematkoihin. Vuonna 1963 Rautatiehallitus myönsikin 65-vuotta täyttäneille kortin, jolla sai vuosittain ostaa neljä matkalippua puoleen hintaan. Näin Eläkeläiset ry:n ansiosta saivat alkunsa eläkeläisalennukset julkisessa liikenteessä.

Lauletaan sivulta 11 *Vanhoja poikia viiksekkäitä.*

12. Vanhusten toimeentulon puolustamisen rinnalla yhdistyksissä alettiin pian järjestää myös erilaista vapaa-ajan toimintaa, ja ne ovat saavuttaneet vakaan jalansijan nykyisessäkin toiminnassa: viikkokerhoissa tehdään käsitöitä, voimistellaan, esitetään näytelmiä, lauletaan ja musisoidaan. Ohjelmaan kuuluivat myös retket ja matkat, toiminnan alkuvuosina lisäksi suurta suosiota nauttineet kesäleirit.

Kerhojen merkityksestä kertoo lappeenrantalaisen Hilma Rossin kiteytys:

*” Tämä eläkeläisten kerho on hauska, tänne on mukava tulla.
Tääl on miestä sekä naista, ja juttuja on kaikenlaista,
ja kaikki täällä tutuiksi tullaan, kun juodaan kahvia ja syödään pullaa.
Kahvil kun kastaa kaulaa nii sit on taas mukava laulaa
ja laulu se syömmet aukaisee ja illal niin mukavasti rauakaisee.
Vanhatkin tääl tulee nuoremnmaks ja selätkin tulee yhä suuremmaks.
Viulun äänen jos kuulee niin ihan nuoreks ittesa luulee
ja jalatkjaa ei sillo paina vaik pyöris lattial aina.”*

Lauletaan sivulta 12 *Olen suomalainen.*

13. 1960-luvun jälkipuoliskolta lähtien Eläkeläiset ry kytki terveydenhuollon ja sairaanhoidon kysymykset laajoihin sosiaaliturvan periaatteisiin. Järjestö halusi romuttaa sitkeähenkisen vaivaisajattelun ja vaati, että vanhuksia ei saanut haudata vanhainkoteihin sairasastoille tai kroonikkosairaaloihin, joissa vain jaettiin pillereitä ja ravintoa liian vähäisin henkilöresurssein.

Näin Eläkeläiset ry toi julki käsityksiä, jotka muutenkin voimistuivat kansanterveydestä ja sosiaalipolitiikasta käydyissä keskusteluissa: myös vanhuksia oli hoidettava kuntouttavalla ja ennalta ehkäisevällä otteella.

Lauletaan sivulta 13 *Päivänsäde ja Mennikäinen*.

- 14.** Eläkeläistoimijat kiinnittivät katseensa laajasti koko suomalaisen yhteiskunnan kehitykseen.

Tampereen yhdistyksen pitkäaikainen toimija ja voimahahmo Bertta Järvinen kirjasi vuonna 1968 yhdistyksensä toimintakertomukseen seuraavaa:

”Eläkeläisten sosiaali- ja ihmisoikeudet ovat muuttuneet paremman yleisen kehityskulun mukana. Ruotilaisiksi myymistä emme enää tunne. Vaivaistalokajaan ei tiedetä enää olevan.

Olemme saaneet jo alkeelliset eläkejärjestelmät. Kansaneläkejärjestelmä tarjoaa nälkärajoilla liikkuvan, mutta kuitenkin perustoimeentulon. Työeläkejärjestelmiäkin tunnetaan, mutta niiden merkitys pysähtyy pieneen osaan eläkkeensaajia.

Meillä on lakisääteinen sairausvakuutus, jonka arvo tunnetaan ja tunnustetaan. Näin ovat tiet avautumassa tehokkaaseen terveyden- ja sairaudenhoitoon, joka ei velvoita hakemaan palveluksiaan, vaan pyrkii tuomaan ne jokaisen ulottuville.”

Lauletaan sivulta 14 *Romanssi*.

- 15.** 1970-luvun alkupuolella silloiset eläkeläisjärjestöt tekivät ensimmäisiä hapuilevia yrityksiä tehdä yhteistyötä: Eläkeläiset ry, Eläkkeensaajien Keskusliitto ja Eläkeliitto jättivät maan hallitukselle yhteisen esityksen kansaneläkkeensaajien aseman parantamisesta vähimmäispalkkaa vastaavalla eläkkeellä.

Yhteistyö hajosi kuitenkin pian eläkepaketin monimutkaisuuteen.

Tänä päivänä kuusi valtakunnallista eläkeläisjärjestöä tekee yhteistyötä EETU ry:ssä milloin hyvinkin yhtenevin tavoittein, milloin kapeaan konsensukseen nojaten.

Lauletaan sivulta 15 *Suklaasydän*.

- 16.** Vuodesta 1967 alkaen Eläkeläiset ry on tarjonnut paikallisyhdistysten kerho-ohjaajille kursseja. Ajatuksena on ollut, että virikkeellinen toiminta takaa aktiivisuuden säilymisen kaikilla elämän alueilla.

Voimistelu nousi tärkeäksi toimintamuodoksi. Liikuntaa pidettiin ennaltaehkäisevänä terveydenhoitona. Voimistelu ja kuntoilu liittyivät näin saumattomasti järjestön laajempiin tavoitteisiin tukea ikääntyneiden omatoimisuutta ja itsenäisyyttä.

Voimistelu ja liikunta täydensivät kerhojen henkistä vireyttä ylläpitävää toimintaa.

Ensimmäiset kuntokortit jaettiin jäsenille vuonna 1968: kortteihin merkittiin päivittäiset lenkin, voimistelut ja muut fyysiset aktiviteetit.

”Jumppaa tehdään tosi innoin

tästä nauttii täysin rinnoin.

Venytystä notkistusta

sekä jälleen ojennusta.

Kimmoisaksi keho aivan

se poistaa säryn vaivan.”

Tänäänkin yhdistyksissämme liikutaan ahkerasti ja monipuolisesti. Liikuntamahdollisuuksia on perinteisen kansantanssin ystäville, kuntovoimistelijoille, senioritanssin harrastajille, zumbaajille, uimareille ja sauvakävelijöille. Pääsääntöisesti liikuntaryhmiä ohjaavat vapaaehtoiset vertaisohjaajat, joille järjestö tarjoaa säännöllisesti mahdollisuuksia ohjaustaitojen kasvattamiseen ja liikuntaohjelmistoihin perehtymiseen.

Tänä vuonna järjestössä on meneillään erityinen tanssiliikunnan hanke. Hanke tarjoaa kaikille kaikille kiinnostuneille avoimia ja veloitusettomia tanssipajoja eri puolilla Suomea.

Lauletaan sivulta 16 Lulu.

- 17.** Eläkeläisyhdistysten kesäiset yhteiskokoukset aloitettiin vuonna 1963 nimellä eläkeläispäivät. Ne järjestettiin Jyväskylässä.

Viime vuosina tapahtumaa on kutsuttu vaihdellen kulttuuri- ja retkeilypäiviksi ja kesäpäiviksi. Kokousten ytimessä ovat läpi vuosikymmenten säilyneet samat elementit: yhdistysten liikuntaryhmien joukkoesitykset, kuoroesitykset ja muut yhdistyksissä harjoitellut esitykset.

Kesäpäiville ja kulttuuri- ja retkeilypäiville on aina osallistuttu innokkaasti, osallistujia on aina ollut satamäärin, joskus jopa muutamia tuhansia.

Tapahtumat ovat vahvistaneet jäsenistön yhteenkuuluvuuden tunnetta ja samalla ne ovat olleet vahva osoitus eläkeläisten monipuolisesta kulttuuriharrastuksesta ja osaamisesta.

Lauletaan sivulta 17 Mistä tunnet sä ystävän.

- 18.** Eläkeläisyhdistyksissä on nähty avun tarve myös maamme rajojen ulkopuolella. Järjestön arvoihin kirjattu solidaarisuus on muuttunut käytännön toiminnaksi, kun yhdistyksissä on kerätty varoja erilaisiin hätäapu- ja kehitysyhteistyöhankkeisiin:

Keväällä 1989 varoja kerättiin Armenian maanjäristyksen uhreille

1980- ja 90-lukujen taitteessa suosittu keräyskohde oli Väiskin Pumppu -hanke, jonka toimeenpanija oli järjestön jäsen Väinö Myllyniemi. Hankkeessa vietiin Angolaan namibialaispakolaisten leirille kaivonporuskaluston ja opetettiin pakolaiset käyttämään sitä puhtaan juomaveden saamiseksi.

2000-luvun alkuvuosina auttava käsi ojennettiin chileläisille mapuchevanhuksille, joiden asuinolot olivat surkean puutteelliset Chilen valtion harjoittaman vähemmistöpolitiikan seurauksena.

Suomen sisällä solidaarisuutta on haluttu osoittaa myös maahamme muuttaneita ikäihmisiä kohtaan. Vuonna 2007 järjestö käynnisti Yhdessä-hankkeen. Hankkeen tarkoituksena on tukea

ikäntyneiden maahanmuuttajien kotoutumista ja osallisuutta. Tälläkin saralla Eläkeläiset ry on ollut uranuurtaja.

Lauletaan sivulta 18 *Lintu ja lapsi*.

- 19.** Jo ennen tänä vuonna puhjennutta vanhusten hoitopalvelujen kriisiä olemme järjestönä puhuneet, kirjoittaneet sekä kirjelmöineet ministeriölle ja päätöksentekijöille vanhusten hoidon ja hoivan epäkohdista, kuinka riittämättömällä voimavaroilla ei voida turvata hoidon laatua, ja kuinka hoitohenkilökunnan määrää tulisi kiireellisesti lisätä.

Eläkeläiset ry on kirjannut toimintaansa ohjaaviksi arvoiksi oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon ja solidaarisuuden heikoimpia kohtaan. Järjestö edistää myös kaikilla toimillaan kaikkien kansalaisten yhtäläisiä oikeuksia yhteiskunnan jäsenyyteen ja osallisuuteen, ja vanhojen ihmisten oikeutta turvalliseen vanhuuteen.

Järjestö toimii aktiivisena ja aikaansa seuraavana eläkeläisten etujen ajajana, laadukkaiden ja saavutettavien sosiaali- ja terveyspalvelujen puolestapuhujana ja etutoiminnan rinnalla vahvana eläkeläisten virkistys- ja vapaa-ajantoiminnan mahdollistaja.

Toivotamme kaikki eläkeläiset lämpimästi mukaan toimintaamme!

Lauletaan sivulta 19 *Kultainen nuoruus*.

- 20.** Kiitos kun tulit mukaan laulamaan ja juhlistamaan Eläkeläiset ry:n toiminnan 60-vuotista taivalta!

(Täällä on jaossa niin paikallisesta toiminnastamme kuin Eläkeläiset ry:n toiminnasta kertovaa materiaalia. Materiaalit ovat vapaasti otettavissa.)

Lopuksi laulamme sivulta 20 *Jokainen ihminen on laulun arvoinen*.